

ношења буџета (претставничко тело). Репформа у буџетском систему Француске, спроведена декретом од 19 јуна 1956 који регулише материју, резултат је вишегодишњих припрема и темељних студија најпознатијих стручњака из те области. Њену садржину и проблеме које је покренула Д. је изложио у најбољој синтези. У поглављу о извршењу буџета нарочито је пажљиво и са обиљем појединости дат одељак о буџетској контроли, која је и у Француској полиморфна (претходна, текућа и накнадна; административна, рачуно-судска и политичка).

Ако на крају додамо да је свако поглавље компендијума снабдевано прегледом нове литературе, француске и стране, и да је текст допуњен низом статистичких прегледа, приказ можемо завршити мишљењем да је појавом овог приручника финансиска култура (не само француска) постала стварно богатија за једну ефектну и корисну пролегомену у финансиску науку.

Јов. Ловчевић

Emanuele Morselli: LA DOTTRINA DEL TRIBUTO. I presupposti scientifici della finanza pubblica. Padova, Cedam, 1958, 284 pp.

Емануеле Морсели, професор Универзитета у Палерму, оснивач часописа *Archivio finanziario*, познат као писац популарних дела *Compendio di scienza delle finanze* (26 издање) и *Corso di scienza della finanza pubblica* (5 издања), објавио је у новом, углавном непромењеном садржају, своју књигу о теорији дажбина из 1932, која обрађује научне претпоставе јавних финансија. Тексту првобитне књиге (стр. 193) приложио је три додатка (197—284) који књигу употпуњују његовим најновијим проучавањима о основним проблемима науке о финансијама, стварајући тиме заокружену и актуелну целину.

У самој књизи, расподељеној на два поглавља, обрађује у првом поглављу преднаучне мисли и теорије о јавним финансијама, приказујући критички седам главних праваца у финансиској теорији: идеологију античких и средњовековних писаца о држави и њеној финансиској делатности, писце апсолутистичког периода-камералисте, економску тезу са теоријама размене, потрошње и продукције, етичко-социјалну теорију, финансиске рефлексije социјалистичких теорија, економско-научну тезу јавних финансија, коначно политички и социјалшки правац у који убраја и своја дела. У другом поглављу обрађује претходне конститутивне елементе и значај финансија, приказујући политичку и финансиску мисао у грчкој и римској антици и на почетку модерног доба, да би на крају образложио три опште претпоставке финансиске делатности: државу као њеног субјекта, њене циљеве и богатство. Насупрот „економистичком“ гледању на финансиске проблеме, писац заступа политичко гледање које избегава индивидуалистичко гледање, те признавајући важност економског момента у социјалној стварности, тежи вишем принципу равнотеже која апсорбује различите моменте социјалног живота (153). Главна претпоставка финансија је очување и развој државног организма (175). Док наука о финансијама не треба да се бави активношћу државе као непосредног произвођача богатства, држава може виртуелно располагати богатством постојећим у земљи као датом ставком те одређује, водећи рачуна о разним околностима и циљевима, које облике богатства треба коме у којој висини и на који начин одузети у облику дажбина, но уз анализу трошкова потребних за јавне сврхе (177) што није економски проблем него проблем државне администрације (180). Предмет науке о финансијама је дакле изучавање питања која се односе на облике у којим администрација може располагати економским средствима и одређивати трошкове за

постизање државних циљева. Наука о финансијама, ослобођена теориског проучавања економског процеса са његовом различитом теориском сврхом, ипак се мора њиме служити као најважнијим помоћником у обрађивању своје науке која не сме бити само дескриптивна нити се сме ограничити на критику и изучавање постојећих финансиских прописа, него мора бити конструктивна пружајући помоћ законодавцу, дакле пракси.

Први додатак садржи „Историографију финансиске мисли“, објављену у *Studi in onore di Gino Luzatto* (Милано, 1950). Аутор констатује да је финансиска мисао у историји економских доктрина врло занемарена те се заузима за монографију о развоју финансиских доктрина. Поред неиталијанске литературе о финансиским доктринама, он нарочито проучава италијанску финансиску литературу која је у свету свакако мало позната, иако је ванредно богата јер је обрађивала основе финансија на најразличитије начине.

Други додатак садржи „Историју финансиске мисли у Италији“, објављену у другом издању приручника *Handbuch der Finanzwissenschaft*, те приказује велико богатство те литературе и разне њене правце почевши са Средњим веком. Док је писац у самој књизи обрађивао поједине главне заступнике врло критички, супротстављајући сваком сажето властито гледиште које је изнео систематски на крају књиге, у овом више информативном прегледу приказује систематски много већи број писаца, износећи своје радове само у односном поглављу посвећеном политичко-социолошком правцу наше науке.

Трећи додатак о „Финансиској формули“, објављен првобитно у часопису *Archivio finanziario* (I, 1950), обрађује поједине покушаје у иностраној и италијанској литератури око утврђивања финансиске формуле сличне политичкој формули. Наводећи разне формуле, међу њима и финансиске формуле социјалистичких доктрина, и њихов утицај на економсконаучне тезе финансија, долази до закључка да се треба одрећи покушаја проналаска финансиске формуле. Главни научни проблем науке о финансијама је проблем финансиске методологије и етичко-правног правца. Реч је дакле о тражењу етичко-правних правила о поступању са индивидуалним богатствима с обзиром на сврхе државе и употребу средстава одузетих за постизавање тих циљева (273). Из ових правила и начела произилазе нарочити проблеми финансиске технике који теже решавању вечитих промена циљева финансиског опортунитета повезаних са чињеницама економије, политике и управе.

Морселијева књига спада, свакако, међу најинтересантнија дела италијанске модерне науке о финансијама. То доказују и четири досадашња превода првог издања ове књиге на стране језике.

В. Мурко

Adolf Arndt: RECHTSDENKEN IN UNSERER ZEIT. POSITIVISMUS UND NATURRECHT. (Recht und Staat in Geschichte und Gegenwart, 180.) Tübingen, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1955, 30 S.

Овај рад претставља предавање које је писац одржао на конгресу правника социјалдемократа 23 октобра 1954 у ХанOVERу.

Осврћући се најпре на порекло социјалдемократије и њен допринос као политичке партије савременој правној мисли, писац, наглазећи да је социјалдемократија настала у жељи да се друштво начини правичнијим, сматра да стога и њена правна мисао не може бити позитивистичка пошто за позитивистичко схватање право није конституисано његовим елементом правичности (*Gerechtsein*). Но то, с друге стране, према писцу, не значи да без резерве треба усвојити природноправно мишљење нити пак да социјалдемократија